

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle

OIKEUSMINISTERI ANNA-MAJA HENRIKSSONIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 154/2022 vp) EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2023

Oikeusministeriö on 26.9.2022 toimittanut kunta- ja terveysjaostolle lausunnon hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2023, jossa on kuvattu esityksen keskeisiä linjauksia sekä määrärahamuutokset kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna.

Kunta- ja terveysjaosto on 14.11.2022 esittänyt vastattavakseni seuraavat kysymykset valtion talousarvioesityksestä, joiden osalta totean seuraavaa.

1. Talousarviota täydentävän hallituksen esityksen keskeiset muutokset

Hallituksen on tarkoitus antaa vuoden 2023 talousarvioesitystä täydentävä esitys eduskunnalle 17.11.2023. Keskeiset oikeusministeriön pääluokkaa koskevat muutokset talousarvioesitykseen nähdään ovat seuraavat:

- Inflaatiokehityksestä aiheutuva toimitilavuokrien kasvua koskeva kompensatio pääluokan virastoille; määrärahalisäys yhteensä noin 6,2 milj. euroa.
- Tupakoinnin kieltäminen suljetuissa vankiloissa; määrärahalisäys Rikosseuraamuslaitokselle noin 1,5 milj. euroa.
- Pakotetoimien huomattava lisääntyminen Ukrainassa käytävän sodan vuoksi; määrärahalisäys Ulosottolaitokselle noin 1,1 milj. euroa.
- Yleisen edunvalvonnan asiakasmäärän kasvu; määrärahalisäys edunvalvontatoimistoille 1,0 milj. euroa.
- Seksuaalirikoshankkeita koskevien hankkeiden jatkamiseen ja muihin avustuksiin; määrärahalisäys avustusmomentilla yhteensä 0,9 milj. euroa.
- Turvapaikkapäätösten ja niitä koskevien valitusten määrän vähentyminen aiemmin arvioidusta; määrärahavähennys korkeimmassa hallinto-oikeudessa 1,0 milj. euroa.

2. OM:n yhteydessä toimivien valtuutettujen resurssit

Oikeusministeriön hallinnonalalla toimii kuusi itsenäistä ja riippumatonta valtuutettua; lapsiasia-, tasa-arvo-, tiedusteluvalvonta-, tietosuojaja-, vanhusasia- sekä yhdenvertaisuusvaltuutettu. Vuoden 2023

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

talousarvioesityksessä ehdotetut määrärahat suhteessa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon ovat seuraavat:

Valtuutettu	TA-2022 määräraha	TAE-2023 määrärahaesitys	Muutos 2022-2023
Lapsiasiavaltuutettu	670 000	745 000	+75 000
Tasa-arvovaltuutettu	1 030 000	1 095 000	+65 000
Tiedusteluvalvontavaltuutettu	475 000	475 000	0
Tietosuojavaltuutettu	3 795 000	4 627 000	+837 000
Vanhusiasiavaltuutettu	500 000	500 000	0
Yhdenvertaisuusvaltuutettu	2 190 000	2 473 000	+283 000
Yhteensä	8 660 000	9 915 000	+ 1 185 000

Ensi vuodelle valtuutetuille osoitettavaksi ehdotettavat määrärahat ovat yhteensä noin 1,2 milj. euroa enemmän kuin kuluva vuoden varsinaisessa talousarviossa. Oikeusministeriö katsoo, että valtuutettujen resursointi vuodelle 2023 on riittävästi turvattu.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain osittaisista uudistamisista, joista aiheutuen sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuusvaltuutetulle osoitettaisiin lisärahoitusta. Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminta alkoi vuonna 2019 ja vanhusiasiavaltuutettu aloitti toimessaan kuluva vuonna. Heidän toiminnan osalta on alkuvaiheen käyttämätöntä rahoitusta edelleen vuonna 2023 käytettävissä. Tietosuojavaltuutetun toiminta on laajentunut huomattavasti vuoden 2018 tietosuojauudistuksen vuoksi ja valtuutetun resursointia on kyetty lisäämään uudistuksesta aiheutunutta työmäärää vastaavaksi.

Kuitenkin on todettava, että kun valtuutettujen tehtäväalueet kasvavat lakimuutosten vuoksi ja toisaalta samalla valtuutettujen yleinen tunnettavuus ja sitä myötä erilaisten yhteydenottojen ja valvontatoimien sekä lausuntopyyntöjen määrät kasvavat, on hyvin tärkeä huolehtia oikea-aikaisesti valtuutettujen työmääriä vastaavasta resursoinnista.

3. Toimenpiteet tuomioistuinten käsittelyaikojen lyhentämiseksi

Kuluva vaalikaudella tuomioistuinten resursoinnista on pyritty pitämään huolta. Vuonna 2019 vaalikauden vaihteessa tuomioistuinten kehysmäärärahatasoa vuodelle 2023 oli yhteensä noin 272 milj. euroa. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä, kun täydentävä ehdotus otetaan huomioon, tuomioistuinlaitokselle esitettävät määrärahat ovat yhteensä noin 318 milj. euroa. Eli ensi vuodelle ehdotettava tuomioistuinlaitoksen määrärahatasoa on noin 46 milj. euroa suurempi kuin edellisen vaalikauden päättyessä.

Tuomioistuinten henkilötövuodet olivat vuoden 2018 lopussa yhteensä 3240. Ensi vuodelle määrärahojen puitteissa arvioitu henkilötövuosien määrä on yhteensä 3450 eli tuomioistuinlaitoksessa arvioidaan olevan hieman yli 200 henkilötövuotta enemmän kuin edellisen vaalikauden lopulla.

Hallituksen on tarkoitus antaa 17.11.2022 eduskunnalle selonteko oikeudenhoidosta. Selonteko keskittyy erityisesti oikeudenhoidon toimijoiden resurssitilanteeseen ja siitä aiheutuvien ongelmien ratkaisuihin. Erityisenä ongelmana on muun muassa oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus. Selonteossa esitetäänkin keskipitkän aikavälin kohtuulliset tavoitteelliset käsittelyajat eri tuomioistuinlinjoille ja eri asiaryhmille. Samalla esitetään toimenpide-ehdotuksia oikeudenhoidon resurssien varmistamiseksi, sisäisten rakenteiden ja prosessien tehostamiseksi sekä oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelujen parantamiseksi.

4. Kuluttajariitalautakunnan resurssien riittävyys

Kuluttajariitalautakunnassa on 30 pysyvää virkaa. Kuluvana vuonna kokonaisuusvahvuus on 31-32 henkilötyövuotta. Lisähenkilöiden palkkamenot on rahoitettu oikeusapu- ja edunvalvontapiirien toiminnasta säästyneellä määrärahalla. Vuoden 2023 talousarvioesitys sisältää 260 000 euroa lisämäärärahaa lautakunnan toimintaan. Lisämäärärahan turvin lautakuntaan palkataan 4 lisähenkilöä.

Lautakunnan keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan vuonna 2023 alenevan reilusta 13 kuukaudesta 12 kuukauteen. Oikeudenhoidon selonteon valmistelussa on arvioitu myös kuluttajariitalautakunnan asemaa tuomioistuimia täydentävänä ja niille vaihtoehtoisena ja kuluttajalle ilmaisena riidantarkaisuelimenä sekä lautakunnan käsittelyaikatavoitteita ja resursseja. Nykyisellään keskimääräiset käsittelyajat voidaan nähdä olevan liian pitkiä. Resursseja lisäämällä asioita ratkaistaan enemmän ja käsittelyajat lyhenevät.

5. Mahdollisuudet Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön lisäämiseen

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötyövuosien arvioidaan olevan vuonna 2023 samalla tasolla kuin kuluvana vuonna, kun otetaan ehdotus täydentäväksi talousarvioesitykseksi huomioon. Vuodesta 2024 lukien Rikosseuraamuslaitokselle on kehyspäättöksessä kohdennettu rahoitus 80 htv:n lisäykseen Vantaan vankilan lisärakennukseen ja 66 htv:n lisäys seksuaalirikoslainsäädännön uudistamisen vuoksi. Nämä hankkeet edellyttävät perustutkintokoulutettavien määrän nostoa. Tällä hetkellä koulutamattoman henkilökunnan osuuden arvioidaan olevan hieman yli 10 % Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilöstöstä. Joissakin vankiloissa osuus on lomakaudella tätäkin suurempi.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK) on uudistanut rikosseuraamusalan perustutkinnon opetussuunnitelman sisältöä ja sisäänottoprosessia siten, että vuoden 2023 tammikuusta lähtien tutkinnon suorittaminen on mahdollista aloittaa kaksi kertaa vuodessa ja koulutuksiin otetaan jatkossa nykyisen 80 opiskelijan sijaan 120 perustutkinto-opiskelijaa vuosittain. Lisäksi tehostetaan alalla jo olevan, kouluttamattoman valvontahenkilökunnan hakeutumista perustutkintokoulutukseen. Alueellisen ja paikallisen saatavuuden parantamiseksi on aloitettu koulutusyhteistyö myös Ylä-Savon ammatitopiston ja Turun ammatti-instituutin kanssa, mikä mahdollistaa uuden oppisopimuskoulutusväylän alalle. Mainitut toimenpiteet parantavat valvontahenkilöstön saatavuutta muutaman vuoden sisällä.

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen toisessa vaiheessa tullaan arvioimaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstörakennetta, tehtävänkuvia ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita. Tässä yhteydessä selvitetään myös mahdollisuuksia lisätä oman koulutusjärjestelmän ulkopuolelta rekrytoitavan henkilöstön määrää. Rikosseuraamuslaitoksessa on tarve eri alojen ammattikorkeakoulututkinnon jo suorittaneiden henkilöiden rekrytoinnille erilaisiin kuntouttaviin tehtäviin.

Oikeudenhoidon selonteossa rangaistusten täytäntöönpanon toiminnallisten ja turvallisuustavoitteiden saavuttamista sekä siitä aiheutuvaa lisäresursoinnin tarvetta on arvioitu erityisesti koulutusmahdollisuuksien lähtökohdista. Tarvittava koulutettu lisähenkilöstö kyetään palkkaamaan usean vuoden ajanjaksolla.

6. Onko suunnitteilla lainsäädäntöä testamenttien tallentamiseen tarkoitetusta rekisteristä ja onko sellaisen perustamisesta tehty kustannusarviota

Valtakunnallisen testamenttirekisterin perustamista on ehdotettu vuosien varrella eri yhteyksissä. Aihe on kuitenkin monitahoinen ja ehdotuksiin annettu palaute on ollut ristiriitaista. Aiheessa on kyse

paitsi testamentin todisteellisesta olemassaolosta, myös testamentin tekemisen ja sen peruuttamisen vapaudesta ja mahdollisen rekisteröinnin vapaaehtoisuudesta/pakollisuudesta.

Oikeusministeriössä ei ole tällä hetkellä vireillä lainsäädäntöhanketta valtakunnallisen testamenttirekisterin perustamisesta. Rekisterin perustamisesta ei ole myöskään tehty kustannusarviota.